

Nr 318.

Av herr **Bondeson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet.

I proposition nr 172 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet för dess yttrande.

Förslaget, som i huvudsak bygger på hushållningssällskapsutredningens betänkande, innebär ökat statligt inflytande på sällskapen och deras verksamhet genom vittgående organisatoriska ändringar i sällskapens grundstadgar. Men även utom ramen för detta syfte ha vissa ändringar i grundstadgarna föreslagits, t. ex. bestämmelser i fråga om val av lantbruksombud, vilka synas föranleda en närmare granskning.

För närvarande finnas inga generella bestämmelser i sällskapens grundstadgar om val av lantbruksombud. Enligt de av vederbörande hushållningssällskap antagna stadgarna försiggå för närvarande dessa val antingen genom direkta val i de särskilda valkretsarna eller genom för ändamålet särskilt utsedda elektor. Sistnämnda fall förekommer i synnerhet inom större hushållningssällskap med starka lokalavdelningar, t. ex. sockenkommittéer, inom mera tätbebyggda mindre områden. Majoritetsval tillämpas såsom huvudregel såväl vid de direkta valen som vid valen genom elektor, vilka jämväl såsom huvudregel utses genom majoritetsval. Ett antal sällskap hava emellertid även fakultativa bestämmelser härom, varmed avses rätt för ett mindre antal valmän att under vissa förutsättningar begära tillämpning av proportionell valmetod, varigenom deras berättigade intressen kunna tillgodoses i förhållande till gruppens numerär.

I de i propositionen föreslagna nya grundstadgarna bibehållas bestämmelserna om fakultativa proportionella val till förvaltningsutskott medan beträffande val av lantbruksombud föreskrives, att dessa skola ske genom omedelbara val och med obligatorisk tillämpning av proportionell valmetod, varigenom hittillsvarande system med elektorval omöjliggöres. I dessa avseenden har föredragande statsrådet uttalat, att det icke syntes honom lämpligt att lämna hushållningssällskapen rätt att själva välja valmetod samt att fakultativa bestämmelser om proportionell valmetod i praktiken torde stöta på stora svårigheter och i hög grad komplicera valförfarandet.

Mot detta uttalande kan anföras, att den exempelvis inom Malmöhus läns hushållningssällskap hittills tillämpade ordningen, att först fullmäktige utses

å sockenkommittéernas sammanträden, samt dessa därefter välja lantbruksombud å häradskommittéernas sammanträden enligt majoritetsprincipen såsom huvudregel, men där så påyrkas medelst proportionellt valsätt, har fungerat oklanderligt. Denna ordning med medelbara val erbjuder den stora fördelen att möjliggöra fakultativa proportionella val samt skapar moralisk ryggrad åt underavdelningarna genom att de grundläggande valen förrättas å dessas sammanträden. Möjlighet att tillgripa proportionell valmetod vid val av elektorer föreligger för närvarande ej, då i allmänhet endast en eller ett fåtal elektorer väljas inom varje underavdelning, d. v. s. sockenkommitté, ehuru något principiellt hinder för utsträckning av den proportionella valmetodens fakultativa användning jämväl till valen inom sockenkommittéerna givetvis icke föreligger. Denna anordning synes mycket tillfredsställande, då möjlighet att påyrka proportionell valmetod finnes i sådana fall, där risk för majoritetsförtryck eller förefintlig partibildning gör sådant önskvärt, utan att valproceduren i andra fall behöver tyngas av den omgång, som denna metod obestriddligen medför. I praktiken har det i allmänhet visat sig, att möjligheten för en minoritet att påyrka proportionell valmetod är tillräcklig för att skapa förutsättningar för en överenskommelse om rimlig fördelning av platserna mellan olika meningsriktningar, lokala grupper eller storleksgrupper, varigenom man på ett synnerligen enkelt och smidigt sätt undvikit såväl splittrande stridigheter som onödig omgång och tidsutdräkt å sammanträdena. Detta system kan givetvis bäst komma till användning inom hushållningssällskap, där *ett* slags underavdelningar finnes eller där de lägsta underavdelningarna omfatta så stora områden, att hinder möter för medlemmarnas personliga inställelse vid sammanträdena. Allra helst för sistnämnda fall erbjuder systemet naturligtvis mycket stora fördelar.

Att eliminera dessa hittillsvarande fördelar i olika avseenden genom införande av obligatoriska föreskrifter i hushållningssällskapens grundstadgar om proportionella och omedelbara val för utseende av lantbruksombud synes därför icke lämpligt, i synnerhet som val av ledamöter till förvaltningsutskott m. m. fortfarande enligt huvudregeln komma att ske genom majoritetsval. Härigenom skulle uppdragas en principiellt fullkomligt omotiverad skillnad mellan sistnämnda val och val av lantbruksombud.

På grund av vad ovan anförts hemställes därför,

att riksdagen för sin del måtte besluta, att hushållningssällskapen även i fortsättningen skola äga rätt att vid samtliga personval själva välja valmetod i enlighet med de synpunkter, som ovan angivits.

Stockholm den 29 mars 1944.

Lennart Bondeson.